დროება

სურათებიანი დამატება

გაზეთის № 266 კვირა, 29 ნოემბერი 1909 წ. დამატების № 47

ტკბილი დუდუკი.

(შემდეგი *)

6.

ჩემ ძველ ნაცნობებში ერთი ისეთი ოჯახი ერია, რომელიც არ ეკუთვნოდა არც დაბალ ხალხს და არც შუათანას, არც ხელოსან-ვაჭრების წრეს, არც მოხელეებისას, ჩუღურეთში სცხოვრობდნენ, ხევის პირას. იქ საკუთარი ქოხმახობა ჰქონდათ. დიასახლისი მშრომელი იყო, წესიერი, ოჯახისათვის თავდადებული. ერთი ქალი გათხოვილი ჰყავდათ ვიღაცა გადამწერალზე; მეორე, ქეთეთო, ესე ჩვიდმეტ-თვრამეტი წლისა იყო; დიასახლისი თხელი ქალი იყო, სუსტი აგებულობისა; კაცი ბრგე, წარმოსადეგი, ევროპული ტანისამოსი ეცვა, შეხუნებული. ოდესმე გადამწერად ყოფილიყო სადღაც სამდივნოში, შემდეგ ბაზრის ზედამხედველის ჯაჭვი ეგდო კისერზე, ერთხელ წყლის მილის მეთვალყურედ იყო, ხან სამსჯავროში დადიოდა მოსყიდულ მოწმად ან რომელიმე აბდალ გლეხის ვექილად. კეთილშობილადა რაცხდა თავს, რადგან აზნაურობის მაძიებელი იყო, თარი კარგი იცოდა, ქეიფი თავადური. ვაი, რომ წელი არ მოსდევდა! ფუყი კაცი იყო, აგორებული. იმდენსაც ვერა შოულობდა, ტანზე მიეკრა რამე. თუ არა საკუთარი სახლი და დიასახლისის მხნეობა, გაუჭირდებოდა ყოფნა. ქეთეთოც ეხმარებოდა დედ-მამას. თუმცა სუსტი იყო, ხელსაქმეში თუ სახლის სარისტში არ ჩამოუვარდებოდა დედას. ქმრის ნაცნობ-მოსადევარი დაბალი მოხელე იყო ან ფუჩეჩა აზნაური, მისი ცოლის ნაცნობ-ნათესავი-კი — ხელოსანი თუ ვაჭარი ხალხი.

მე იმ ოჯახს ადრიდანვე ვიცნობდი, რადგან ბავშვობიდან იმ უბანში გავიზარდე. მაშინაც არ შევწყვიტე მასთან კავშირი, როცა სამსახურში შევედი. ტკბილად მიღებდნენ, უხაროდათ ჩემი მისვლა. ხშირად კი არ დავდიოდი მათთან. იქნებ სულაც მიმეტოვებინა ისინი, თუ გული არ დაეხვია ჩემთვის ქეთეთოს: იმ ქალის გვერდზე მყუდროობასა ვგრძნობდი, სულის სიშვიდეს. როცა ჰკერავდა რასმე, ან ჰქარგავდა, თან დაჰღიღინებდა და ეს ნაღვლიანი ღიღინი მოქმედებდა ჩემზე დამამშვიდებლად. დაღონებული თვალები ჰქონდა, წარბები რკალებივით მოსჯაროდნენ ზედ; დაშვებული გიშრის წამწამი ლაწვებამდის სწვდებოდა. მთელ მის სახეს ყოველთვის დარდის ზეწარი ჰქონდა გადაბურული. ხანდისხან ახლეჩდა გუგას, მთლად გაალებდა თვალებს და გადმოგხედავდა ერთ წამს; მაშინ განცვიფრება რამ მოსჩანდა მის თვალთა სიღრმეში. მხოლოდ ღიმილი შემინიშნავს მის ბაგეზე, არ მახსოვს გაცინებულ-გადახარხარებული. ხანდისხან საქმე ხელში გაუჩერდებოდა და რამდენსამე წუთს გასცქეროდა სივრცეს, თითქო რასმე ჰხედავდა იქ, რაღასაც ულიმოდა. იცოდა წერა-კითხვა, რუსულს ახერხებდა. მაკვირვებდა მისი დალაგებული მსჯელობა, გეგონებოდა ცხოვრებისა და წვრთნისაგან დაბრძნობილ გონებასთანა გაქვს საქმეო. გულ ჩვილი იყო: მისი კარიდან გლახაკი გაუკითხავი არ გაბრუნდებოდა.

ნატალია მერაბ გაბუნიას ასული ცაგარლისა.
დღევანდელ იუბილეის გამო.

ტკბილად და თავაზიანად რომ მიღებდნენ, იქნება რამ აზრი ჰქონდათ ჩემ შესახებ, მე კი გულუბრყვილოდ ვიყავი მათთან და ნაცნობობის მეტი არაფერი აზრი არ ჩამიდვია გულში მათ შესახებ: ქეთეთო ვნებათა ღელვას არ იწვევდა ჩემში და, გარდა ამისა, მე მეუღლეს უფრო მაღლა-მაღლა და შეძლებულ ოჯახებში ვეძებდი. დასავით ვუყურებდი ქეთეთოს, მფარველობით დავყურებდი თავს. ბევრჯერ თვეობით მივატოვებდი მათ ოჯახს, თუ გართული ვიყავი და ბედნიერადა ვგრძნობდი თავს. მხოლოდ მაშინ მომაგონდებოდნენ ჩემი ძველი ნაცნობები, როცა რამე უსიამოვნება ამიღელვებდა გულს.

მახსოვს, კვირა დღე იყო. ჩვენი სამმართველოს უფროსს ნადიმი ჰქონდა და მეც იქ ვიყავ სადილად. თავისი ყადარი სტუმრები მიეწვივნა: მაღალ განათლების მქონნი, დაწინაურებულ ხარისხისა, წარჩინებულ შთამომავლობისა. თურმე ზევიდან დამცქეროდნენ. ჯერ ვერ ვიგრძენი ეს და ხასად ვიქცეოდი: თავს ვევლებოდი ქალებს რაინდულად, მივდგებ-

*) იხ. სურათებიანი დამატება № 46.

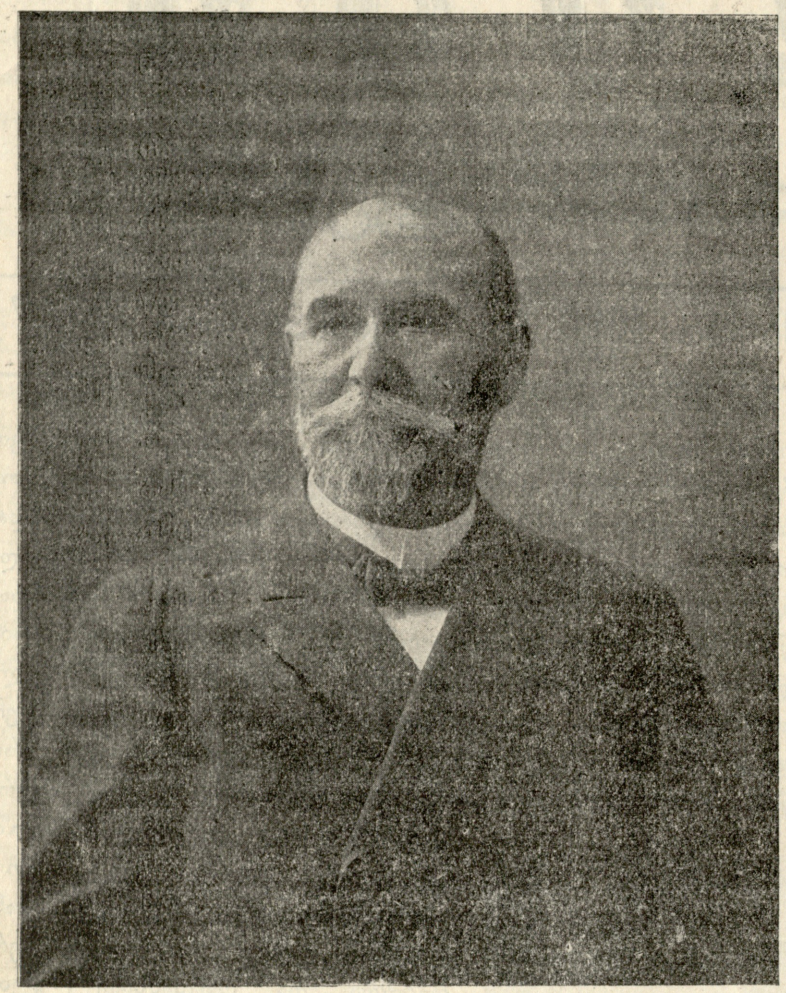

ალექსანდრე ჰაირაპეტის ძე ქალანთარი.
30 წლის იუბილეის გამო. ეს იუბილეი კავ. სასოფლო-სამეურნეო საზოგადოებამ გადაიხადა 21 ნოემბერს ტფილისში.

მოვდგებოდი გაბედვით, თავმომწონედ ვიგრეხდი ულვაშს, სადარბაზო ღიმილი მიქროდა სახეზე. სადილად როგორღაც სუფრის ბოლოზე მომაქციეს, სადღეგრძელო ბოლოს ღა დალიეს და თამადა თითქო დაცინვის კილოთი შემეხო. ავენთე. იქნება კიდეც მომეჩვენა ყველა ეს და ჩემმა გოროზობამ დამიგო მახე ცუდ გუნებაზე გავხდი. გამოვეთხოვე და ჩემ ნაცნობებთან წამოველ.

სამოვარს ესხდნენ გარს. კაცი შინ არ იყო მომესალმნენ. დაღამდა დერეფანში მთვარე შემოდგა. ქალმა დაღონება დამატყო და თარი ჩამოიღო: იცოდა, რომ მისი სიმღერა და სიმთა ხმა კაეშანს უკუმყრიდა. ჩამოჰკრა სიმებს, შეხედა მთვარეს და დაჰმღერა მნათობის სადიდებელი რამ ჰიმნი. ჩავხედე თვალებში ქეთეთოს, ყური მივუპყარ იმის ხმის წკრიალს და ბინდი ჩამომეცალა თვალთაგან: მის თვალებში, მის შეხედვაში, მისი ხმის ბგერაში ვიცანი სწორედ ის თვალები, სწორედ ის ხმები, რომლებიც ბავშვობიდანვე ელანდებოდნენ ჩემს მეგობარს. გავნცვიფრდი. გადავწყვიტე, უთუოდ გამეცნობემინა ეს ოჯახი მიხასათვის. ჩამოვაგდე ლაპარაკი ჩემს მეგობარზე, შევაქე იგი ყოველმხრივ და ვთხოვე, ნება მოეცათ მიმეყვანა მათთან. დამთანხმდნენ, თუმცა უგემურად. ქალმა ხმა არ ამოიღო, მხოლოდ წამწამთა დასი დახარა დაბლა და ამოიოხრა.

7.

როგორც იყო დავითანხმე მიხა და წავიყვანე ჩემ ნაცნობებთან. გამოუსვლელი კაცი იყო, მოკრთალებულ-მორიდებული და უძნელდებოდა სხვა ოჯახში შესვლა, ახალი ხალხის გაცნობა. საღამოხანზე წავედით. კინაღამ გზიდან გამექცა. როცა სახლი დაინახა, გამხნევდა, გამამაცდა, რადგან სახლი უბრალო იყო და მიხვდა, რომ განდიდებულ ოჯახში არ მიმყვანდა იგი, სადაც შეიძლებოდა რამე უხერხულობა ეგრძნო. დიასახლისმა ისე გულიანად მიგვიღო, ისეთ ტკბილად მოგვესალმა დალოცგილი, რომ მიხამ მაშინვე თავისუფლად ამოისუნთქა. ხელოსნის ქალი იყო და მალე მიხვდა, როგორ უნდა მოჰქცეოდა ახალ ნაცნობს, ან რაზე უნდა ესაუბრა მასთან. მე ის მაფიქრებდა, როგორი თვალით შეხედავდა მიხა ქეთეთოს, ისევ ცივად მოეპყრობოდა, როგორც სხვა ქალებს, თუ რასმე მიმზიდველს იპოვიდა იგი მასში და მიამსგავსებდა იმ საიდუმლო არსებას, რომელიც დასახული ჰქონდა ოცნებაში და რომელიც ბავშვობიდანვე იზიდავდა მას.

ქალი მეზობლისას ყოფილიყო. გაგზავნეს დასაძახებლად მალე შემოვიდა. ხელი ჩამოვართვი და მივმართე:

— ეს მიხეილი გახლავს, ქალო, ჩემი გულითადი ძმობილი და ბიძაშვილი!

ქალი მიბრუნდა მიხასაკენ და თავისებურად შეანათა თვალები. მიხამ ფეხი წამოდგა შესაგებებლად, მაგრამ ძლივს მოახერხა ხელის ჩამორთმევა. სიტყვა ბაგეზე შეაშრა. უხერხული წუთი იყო. ჩავერიე, გავიცინე, ცნობაზე მოვიყვანე ახალგაზრდა. ისევ გაება საუბარი. როცა ქალი ლაპარაკში ჩამოერია და მიხამ იმის ხმას მოჰკრა ყური, უფრო აღელდა, გაფითრდა. დიასახლისმა მსწრაფლ შენიშნა უხერხული მდგომარეობა სტუმრისა და მარჯვედ დაუარა თავს, არ აფიქრებინა, რომ ჰხედავდა იმის მღელვარებას. მიხაც თანდათან დაწყნარდა, იმის თვალებში ისევ დაისახა აზრი, მისი ქცევა გონთა მყოფ ადამიანის ქცევას დაეგვანა. ეს კი იყო, რომ თვალი ველარ მოსწყვიტა ქალს. მოგვართვეს ჩაი, მურაბები, ხილი. ვთქვით ამ მთისა თუ იმ მთისა, ვისაუბრეთ შინაურებზე თუ გარეულებზე. ქეთეთო დაღონებული მეჩვენა. ახალ ნაცნობის უხერხულმა ყოფამაც კი ვერ მიიზიდა მისი ყურადღება. მხოლოდ ერთხელ გაელიმა იმის უცნაურ ქცევაზე. ვატყობდი, რომ ჩემკენ იწევდა ქალის გული, თითქო ნუ-

ნატალია ცაგარლისა ხანუმას როლში („ხანუმა“)

გეშის ცემას გამოელოდდა ჩემგან. ვერ გამეგო, რა აწუხებდა ქალს, ან რას დაეჩაგრა მისი გული, მაგრამ რომ ჩემკენ იყო დახრილი მისი არსება, ამას კი ცხადადა ვგრძნობდი. კა-

ცი შინ არ იყო. ბატონ ივანე ივანეს ძესთან არისო, მითხრეს.

— ამ ბოლო დროს ძალიან დაუახლოვდა ივანე ივანეს ძეს, სულ ერთად არიან. ჩვენთან ხშირად დაიარება ის,— მითხრა დიასახლისმა.

ნატალია ცაგარლისა ხამფერას როლში („ხათაბალა")

— ისევ სტოლის გამბეგელია, თუ რამ ახალი წარმატება მიიღო?

— რაღაც ჩინი მოსვლია, სამსახურში წარმატებას მოელისო.

— ისევა სვავს?

— ხანდისხან. იმდღეს ამბობდა, რაკი სახლობას მოვეკიდები, სმას სულ ავკრძალავო.

ამ კაცის ხსენებაზე ქალი შეწითლდა და უსიამოვნების ჩრდილმა გადურბინა სახეზე. შევწყვიტეთ ამ საგანზე ლაპარაკი. მდუმარების ანგელოზმა ჩამოიარა. რომ დამერღვია უხერხული დუმილი, ვთხოვე ქალს რამე ემღერნა თარზე. ამისრულა თხოვნა: აკი გითხარით, ჩემკენ ჰქონდა მეთქი გული. მომართა თარი და დააწკვრიალა. რაღაც სევდიანი ჰანგი დამღერა. სიმთა წყნარი ჟღერა გადაეხვია ქალის ნაღვლიან ხმას, ჩაექსოვა, ჩაეწნა. ეს ხმები გარს შემოეხვივნენ ჩემს გულს, დაჩაგრულს, და მძლავრად მიმზიდეს ქალისაკენ. ქვეყანა დამვიწყებოდა, მისი ხმისათვის მენაცვალებინა ყველა არსი, თვალით ცრემლი გადმომდგომოდა. გათავდა ხმები, გამოვერკვიე გრძნობებს, შევხედე ჩემს მეგობარს და ელდა მეცა: ფეხზე იდგა გაფითრებული, თვალებ დაკარგული, მარმარილოს ქანდაკებად ქცეულიყო, დედა-შვილმა შენიშნეს ეს საკვირველი ყოფა სტუმრისა, მაგრამ რადგან სიმღერის ძალას მიაწერეს, არ ეჩოთირათ, სასიამოვნოდაც დარჩათ.

წამოვიყვანე ამხანაგი: მეშინოდა არა წამოროშოს რა და უფრო მეტს უხერხულ მდგომარეობაში არ ჩამაგდოს მეთქი. გამოვცდით თუ არა სახლს, მიხამ შემაყენა და ჩამჩურჩულა საიდუმლოდ:

— ის არის, ძმავ, ის!

— ვინ ის?

— ის, დათიკო, ჩემი მეუღლე!

— რას ამბობ, კაცო, ქეთეთო შენი მეუღლე რად იქნება?! ვუთხარ მე უკმეხად და გამოვტრიალდი.

მიხამ რომ ქეთეთოს თავისი მეუღლე უწოდა, თავისი ცოლი, მე გულში ტკივილი ვიგრძენი, შურმა და სიავემ ამიტანა, თითქო ჩემს ვისმეს შეჰხებოდეს იხ მოუხეშავად. იმისთვის მომივიდეს, რომ ჯერ ისევ იმ თბილ გრძნობის გავლენის ქვეშ ვიყავი, რომელიც აღძრა ჩემში ქალმა. ახ, წუთიერი იყო იგი გრძნობა და წარმავალი! მე ქეთეთო ჩემთვის არ მინდოდა: აკი ვთქვი, მეუღლეს სხვაგან ვეძებდი მეთქი და სხვანაირს. მე მიზნად მქონდა დადებული განდიდება და გამდიდრება, ხოლო ჩემს შეუღლებას ერთ-ერთ საშუალებადა ვსთვლიდი ამ მიზნის მისაღწევად. მაშინვე ვიგრძენი ეს ყველა, სწრაფად მოველ გონს და შევინანე, რომ უმიზეზოდ გავათახსირე და დავჩაგრე ჩემი მეგობარი, მაგრამ ალარ მოვისურვე მისკენ მიხედვა: ბოროტი სჭარბობდა იმ ჟამს ჩემში, მაშინ ხასიათის სიმტკიცე მეგონა ეს უგვანი ქცევა და უგულობა.

8.

ოთხმა-ხუთმა დღემ გაიარა და ჩემი მეგობარი თვალით ველარ დავინახე: თითონ არ მოვიდა ჩემთან და მეც ველარ წავედი, რადგან არ ბეცალა, თორემ ის წუთიერი უსიამოვნობა მაშინვე გაქრა, კიდეც დამავიწყდა. ველარც კი გამეგო, რად ავენთე მაშინ ისე უეცრად და უაზროდ. მიკვირდა, რომ იმ საღამოს წუთიერ გრძნობას ავყევი და მეგობარს გული ვატკინე. ვინ მე და ვინ ქეთეთო ან თუნდ-მიხა?! იარონ იმათ თავიანთ გზაზე! მე ჩემი გზა მაქვს, საკუთარი და ჩემი მიზანი.

ის იყო თათმანი გავისწორე და ცალ ქუსლზე შემოვტრიალდი კარებისაკენ. როდესაც გაიღო კარი და ფეხაკრეფით შემოვიდა მიხა.

ნატალია ცაგარლისა ქიჩქინეს როლში („ქორ-ოღლი")

— უდროვოთ შემოვედი, წასასვლელად გამზადებულხარ.

— რა უშავს! მარტო ვიყავი, მომეწყინა და გავლა მოვისურვე, თორემ საქმე არა მაქვს რა.

ნატალია ცაგარლიხა ფროშარის როლში („ორი ობოლი“)

— იქნება ნაცნობებში მიდიხარ, ან ქეთეთოსთან?—შემეკითხა მიხა და ეჭვიანად შემომჰედა.

— არსადაც არ მივდივარ ნაცნობებში! რა მინდა ქეთეთოსთან? სასეირნოდ მივდიოდი და თუ გინდა ერთად წავიდეთ.

— შენ წადი! მე არ მეხალისება სეირნობა, გული არა მაქვს. მერე როდისმე შემოვივლი.

დავაკვირდი ახალგაზრდას. გატანჯულ სახეზე შიში რამ ალბეჭდოდა და კრძალვა. რიღაცის თქმა უნდოდა, ვერ კი ბედავდა.

— როგორი გატანჯილი სახე გაქვს, კაცო?! რაღაც გაწუხებს, არ კი მეუბნები.

— არაფერსაც არ გიმალავ! შენც კარგად იცი, რაც მაღონებს და მტანჯავს.

— ქეთეთოს სახე ხომ არ დაგაჩნდა დაღად მაგ დამწვარ გულზე-

— რას დამცინი?! იმდღესაც გამიწყერი და გამოგბრუნდი. თუ შენთვის გინდოდა ის ქალი, რაღად გამაცან და ჩასდექი ჩემ ცოდვაში?

ისე გულმტკივნეულად მითხრა მიხამ ეს საყვედური, რომ ვიგრძენი, რა ძნელი იყო მისთვის ეს ამბავი და ამისთვის გადაპრით ვუთხარი:

— არა, ძმაო, მე არც შეყვარებული ვარ, არც ჩემთვის გამოველი ქეთეთოს, თორემ აქამდისაც გადავიწერდი ჯვარს. ვითომ რა დამიშლიდა?

— რა და რა! ქალს უყვარხარ, ბედნიერო.

— როგორ შეატყე, გულთმისანი ხომ არა ხარ?

— შეჰყვარებიხარ ქეთეთოს, მაგრამ შემცდარა: ჩემიბედია ის, ჩემთვის არის გაჩენილი.

— გამიგონე! მე ქეთეთოს შემრთველი არა ვარ, ის არ არის ჩემი საფერი. მომწონს კი ქალი, დად მიმაჩნია და გამეხარდება, თუ შენი მეულლე შეიქმნება,—ვუთხარი მე მტკიცედ, თუმცა კი იმ წუთში გული აღარ დაეთანხმა გონებას: გრძნობა მომჩვილდა, როცა მიხამ მითხრა—უყვარხარო. ეჰ, ჯერ კიდევ არ ვიცოდი მაშინ, რა იშვიათი მარგალიტი ყოფილა წრფელი სიყვარული მხოლოდ უგვანი ადამიანი დასთრგუნავს მას. მიხა ერთხანს დამაკვირდა ეჭვიანად და გადამეხვია.

— მართალს მეუბნები? რა კარგი ხარ! რა კეთილი ხარ! რა ბედნიერი ვარ!

— ისე უეცრად როგორ შეგიყვარდა, კაცო, ის ქალი?

— უეცრად კი არა, ეგ ის ქალია, რომელზედაც მე გელაპარაკებოდი. ეგ უწინვე იყო ჩემი მეულლე, მაგისი ხმა და თვალები ადრიდანვე მახსოვს, მხოლოდ სახის იერი და ტანადობა ვეღარ წარმომედგინა. აკი აგიწერდი ხოლმე მაგის თვალებს, განიშნებდი მაგის ხმას.

— იცი, მიხა, მაგისთანა უცნაურ ლაპარაკს იქ მაინც თავი დაანებე, თორემ ვერაფერს გაიგებენ, შენი სიტყვა შეაკრთობთ და ვერ მიაღწევ საწადელს

— თუ ვერ მივაღწევ საწადელს, თავს მოვიკლავ! ისიც დაიღუპება მაშინ. მაგრამ ამაო შიშია: ქეთეთოს გული მიცნობს მე, შემიერთდება ისევ და მაშინ გამინათდება ცხოვრების გზა ბნელი.

მიხა იდგა ერთს წამს გაჩუმებული და პირს ღიმილი უქროდა. მისი გონების თვალის წინ ჭრელი რამ ჩვენება გამოსახულიყო და მას შესტრფოდა იგი, მას შეჰხაროდა იგი. იმ წუთს არც კი ჰგრძნობდა, სად იყო და ვისთან.

— მიხა! არ გინდა წავიდეთ ქეთეთოსთან? ხვალ საღამოზე თავისუფალი ვიქნები და წავიდეთ,—გამოვარკვიე იგი ოცნებიდან.

ნატალია ცაგარლიხა ახალგაზრდობაში.

— წავიდეთ, შენი ჭირიმე! იცი, დათიკო, ველარ მომიგონია, რა ერქვა მაშინ ქეთეთოს, თუმცა ენის წვერზე მადგა ის სახელი.

ვ. ბარნოვი.

(შემდეგი იქნება)

რედაქტორ-გამომცემელი **ი. ს. აგლაძე** ელექტრო-მბეჭდავი სტამბა „სინათლე“, ტფილისი, რუსის ქუჩა, № 3.